

ljudstvo s kruhom in mesom, celo šolo obiskujočo mladino — posebno deklice.

Plesi se vrše večinoma po beznicah. Občine po Krasu protestirajo, a zaman — uspehov ni!

Tudi okrožnice o uvajanju italijanskih himen (popevk), o poučevanju zg. dovine, o preporodu Italije itd. so že tu. Vedno lepše!

Tudi po Krasu vohajo nekaj zaradi odprave verstva iz šol. Duzdaj je to le v posameznih občinah. Aproxizacija za uboge pa polagoma umira — nimajo več!

Naše ljudstvo propada moralno in bo uničeno, če ne bo odpomoči!

Takoj prvi dan, ko so Italijani zasedli Trst, so pokazali svojo moč, ki so jo začeli kruto uporabljati proti vsemu, kar je jugoslovanskega. Zaprla so se vrata vseh naših šol, v katerih se je vzgajalo bodoče jugoslovansko pokolenje. Trsta, in ni upanja, da se bodo zopet odprla, dokler ostane v Trstu nepovabljeni gost. Tik pred zasedbo je stalo naše šolstvo na visku svojega razvoja. Imeli smo svojo slovensko gimnazijo, svoje učiteljske, trgovsko šolo, pet ljudskih, tri meščanske šole, dvanajst otroških vrtcev in vrhunske prastaro srbsko šolo s pravico javnosti. Vsega skupaj smo imeli 28 učnih zavodov, ki so danes vsi zaprti, zaradi cesar je brez vsakega pouka kakih 8000 naše dece. Na teh zavodih je delovalo 70 učnih oseb, izmed katerih je bilo 18 podzavajenih na šolah C. M. D. Državno uradništvo bivše Avstrije, vstevši učiteljstvo, je dobilo od italijanske vlade nakazano plačo za mesec december 1918, med temi tudi učiteljstvo nemških zavodov, edine slovensko učiteljstvo ni dobilo ničesar.

Tako se pripravljala Italija na prijateljsko in sporazumno delovanje z narodom v svojih novih odrešenih pokrajinah. Huje in brezobzirnejše kot kdaj nemška Avstrija pritiska jugoslovanski narod k tomu ter ga izauša s svojo že davno znano rafiniranostjo in zlobi zadržati tam, kjer more postati udarec smrti. Nametec na njegovem šolstvu. — Že zahaja del naše dece v italijanske šole, ker so se mu druge zapne. Tako upajo Italijani spraviti vso dečo v svoje zavode in tako porušiti našo generacijo. Konkor poznamo Trizacane, se ta načrt valjub vsem nasustvom mada ne posreči.

Kmetijskih pouk na ljudskih šolah.

Vse šole so prejele normalni učni načrt. Sedaj pa le na delo v korist kmetijstva! Ob tej priliki se ponuja prvo vprašanje, ali ima vsaka šola primerno velik zemljiški prostor, kjer bi mogel učitelj, strokovnjak v kmetijstvu, podati učencem praktičnih izvajanj o važnosti kmetijstva, pridelovanja rastlin, obdelovanja zemlje, rodovitnosti, gnojil, gnojenja, semenja, urejevanja travnikov, dalje zavedno oskrbovanja in zdravstva živine, sadnega vrta in drugih panog kmetovanja. Ponajveč šol ima poleg stavbe samo skromno majhen šolski vrt, kjer naj bi se kupičile vse stroke kmetijstva. To je berasko. Če zidajo nove šole, naj bo zraven zadosti veliko zemljišče za zelenjadni, sadni vrt, kso njive in nekaj livadne zemlje za travnate rastline, oziroma deteljo. Če že ne za drugo, da se na zadnje omenjenem svetu postavi vsaj čebelnjak in končno primeren vodnjak, ker ga mnogoteri šola nima. Sosedna gospodarstva ne zadostujejo za proučevanje, enako sama šola na Ormu ne, ker je precej oddaljena, zaradi česar enako ni mogoče vsak čas povesti učencev, da bi si mogli ogledati vse. Omenjeno naj bo, da so župnišča preskrbljena s vzornim kmetijstvom in orodjem, šole, kjer naj se poučuje ta panoga, nasprotno ne. Kaj naj vzame v roko učitelj, ki je večkrat v taki zadregi, da si mora iskati pri sosedu najpotrebnejšega orodja za vrt.

Ce se že šoli ne odkaže, oziroma ne kupi primerne prostora za kmetijski pouk, naj bi se občine — vsaj po dve — zavzele, da se v bližini šol ustanovi kmetijska zadruga z obširnimi zemljiščem in s svojim vrtnarjem.

Enako je zaradi rokodelstva, da so potrebne slične zadruge z vzornim rokodelskim mojstrom kot načelnikom, da bi se mladina učila prekornostne obrti tembolje tu nego pri nekaterih vaških mojstrih skazah. Pri omenjenih zadrukah naj bi sodelovalo učiteljstvo zavedno izobraževalnega pouka.

Vprašanje nastane, kje bi bila v ta namen potrebna poslopja. Odgovor je lahek, če se sklicujemo na posamezne graščine, ki stoje stare, onemogle, da, celo s samotno živo dušo. Te imajo zemljišča dosti, celo toliko, da je večkrat videti več neobdelane zemlje zaradi pomanjkanja delavstva in pičle plače.

Dalje bi bili v to na razpolago nekateri samostani, kakor Pleterje, Zatična i. dr., kjer je dosti strokovnjakov in kjer bi se marsikdo mogel poleg drugega priučiti francoščini in drugim modernim jezikom.

S tem bi bil nameravani pouk prav olajšan in ne bi bilo dvoma, da se koristnemu namenu uteže.

Omenjena navodila naj bi višji šolski svet upošteval ter poizkusil izvesti načrt, ker bi bilo gotovo v dobrobit učiteljstva, kmeta in rokodelca.

Ureditev bolezenskih dopustov za učiteljstvo javnih ljudskih in meščanskih šol.

Višji šolski svet obvešča vse okrajne in mestne šolske svete deželne vlade za Slovenijo z dopisom z dne 21. t. m., št. 2421:

„Vsi službeni in bolezenski dopusti javnega ljudskošolskega in meščanskega učiteljstva v območju deželne vlade za Slovenijo se brez izjeme prekličejo z dnem 28. februarja 1919.

Učne osebe, ki absolutno in pod nobenim pogojem ne morejo nastopiti službe, morajo vložiti nove prošnje za bolezenski dopust, ki jih je opremiti z edino veljavnim uradnozdravniškim izpričevalom.

Ker se v območju deželne vlade za Slovenijo postopa neenakomerno pri dovolitvi kratkih in daljših bolezenskih in drugih dopustov ljudskošolskemu in meščanskemu učiteljstvu, prekličejo višji šolski svet vse dosedanje tozadnevne razpise in odreja sledeče:

1. Krajni šolski svet more na utemeljeno ustno ali pisмено prošnjo voditelju, nadučitelju ali ravnatelju dovoliti dopust do treh (3) dni; ravno tako nadučitelj ali ravnatelj svojemu podrejenemu učiteljstvu. Nedelje, prazniki in pouka prosti dnevi se vštejejo v čas dopusta.

Ti dopusti pa ne smejo presegati šestih (6) dni v enem šolskem letu.

Vse take dopuste mora imeti voditelj, nadučitelj ali ravnatelj v evidenci in jih sporočiti okrajnemu (mestnemu) šolskemu svetu. Okrajni šolski nadzornik naj se prepriča o o tem ob priliki nadzorovanja.

2. Okrajni (mestni) šolski svet sme v res potrebnih slučajih na pisμένο prošnjo določiti učiteljskim osebam največ štiritedenski dopust. Ako gre za bolezenski dopust, mora biti prošnja priloženo zdravniško izpričevalo uradnega zdravnika ali mestnega fizika, izdano le na podlagi fiktivne preiskave, samo o izjemnih slučajih zadošča tudi uradna izjava v zasebnozdravniških izpričevalih. V slučaju, da prosilec ali prosilka zaradi hude bolezni ne more k uradnemu zdravniku, mora okrajni (mestni) šolski svet poslati zdravnika k bolniku na dom.

V vseh uradnozdravniških izpričevalih, odnosno uradnih zdravniških izvidih mora biti tudi navedena doba, ki jo rabi prosilec, da okreva.

Ako prošnja tako izpričevalo ali izjava uradnega zdravnika ni pridejana in je jasno, da bi si jo bil prosilec lahko preskrbel, se naj prošnja zavrne.

Suplentom in suplentkam se taki dopusti dovoljujejo le v izrednih slučajih. O dovoljenem dopustu se mora obvestiti krajni šolski svet in višji šolski svet. Glede namestovanja naj se ukrene potrebno in glede na to, da na večrazrednicah ni treba nastavljanju pomožne učne osebe.

3. Višji šolski svet dovoljuje začasnim in definitivnim učiteljskim osebam na utemeljeno prošnjo, ki jo je opremiti, kakor navedeno v točki 2, in predložiti le uradnim potom, tudi več kakor štiritedenski dopust. V tem slučaju se mora nastaviti namestna učna oseba, če ni mogoče drugače ukreniti, in sicer tako, da se imenuje suplent ali suplentinja ali pa pridelji v službovanje začasna stalna učna oseba.

Ker taki dopusti otežkočajo normalni razvoj šolskega pouka, mora biti okrajni (mestni) šolski svet pri predložitvi takih prošenj posebno previden in natančen.

4. Vsem okrajnim (mestnim) šolskim svetom se strogo zaukazuje, da vodijo evidenco vseh pod točko 2 in 3 navedenih dopustov, ki so se dovolili posameznim učiteljskim osebam. Ta odredba se ima naznaniti vsem podrejenim krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom in ravnateljstvom meščanskih šol ter stopi v veljavo s 1. marcem 1919.

„Und die Serben müssen sterben! . . .“

Čital sem poročilo o prvi seji mariborskega okr. šol. sveta, kjer je bil soglasno sklenjen razpust vseh nemških in šulferajnskih šol.

Ob tej priliki se spominjam dogodka, ki jasno osvetljuje delovanje teh raznarodovalnic ter otroških mučnic in zastrupjalnic. Bil je meseca maja leta 1915, ko smo morali zaradi vojne napovedi našega „vedno plemenitega zaveznika“ vsi k vojakom. Naš nadomestni bataljon je bil takrat v Studenčih pri Mariboru. Tam so zbrali vse eno-

letnike, ki ali niso bili dovolj zanesljivi za častniško šolo in pa one, ki so čakali na bližajočo se „konstatirungo“. Naša stotnija je bila nameščena v tamkajšnji ljudski šoli, odkoder so nas gnali vsako jutro v bližnji gozd na vežbanje. Pot nas je vodila mimo lepe zgradbe, na kateri je bil napis z zlatimi črkami: „Rosseger-Schule“. V tej šoli ni bilo vojaštvo nastanjeno, to pa najbrže zaradi tega, da so jo mogli še bolj napolniti s slovenskimi otroki.

Lepega junijskega dopoldneva se vrača naša stotnija z vežbanja. Nam nasproti pride paroma razred učencev v spremstvu svojega učitelja. Kar začujem, da otroci pojo, nisem pa mogel razločevati že besedila. Ko pridejo otroci bliže, smo slišali tudi to. Ne spominjam se več vse pesmi, pač pa njene refrena, ki se je glasil:

„Und die Serben müssen sterben, weil wir Deutsch-Österreicher sind“.

Spremljajoči učitelj pa, ki je šel mimo nas in vedel, da smo sami slovenski fantje, je šel lahno smehljajoč se dalje.

Če analizujemo besedilo gorenjega refrena, vidimo takoj, da vendar ne bo prišlo nikomur na um umirati zaradi Deutsch-Österreicherjev. Toda Srbi — in z njimi seveda tudi Slovenci in Slovani sploh — ti naj umirajo, in sicer samo zato, da umro, da jih več ne bo.

Da, umirali so in, žal — mnogo; a vedeli so — zakaj. In ker so umirali, bodo živeli, in sicer tako živeli, da ne bo tem šulferajnskim „pedagogom“ nikdar več prišlo na um ubijati njihovim učencem v glavo takih pesmi.

Sedaj, ko so dobili Mariborčani bataljon srbske vojske, jih bodo morda ti nekdanji šulferajnski otroci začudeno gledali, češ, kaj še niso vsi Srbi pomrli?

No, to jim bodo pojasnili naši novi tovariši in pa razmere.

S to reminiscenco sem hotel le reči, kako jako umesten je bil sklep mariborskega okr. šol. sveta.

Iz naše organizacije. Društvene vesti.

— Iz črnomalskega okraja. Podpisani sem zaradi bolezni prisiljen opustiti posle predsedništva Belokranjskega učiteljskega društva ter prosim tovarišice Katarino Vrtačičevo s Talčega vrha kot namestnico, da skliče občni zbor v svrhu izvolitve novega predsednika. — Obenem se za izkazano zaupanje zahvaljujem najiskrenejše. — Dragatuš, 23. februarja 1919. — Potočar Fran, predsednik.

— Sežansko učiteljsko društvo je imelo z dovoljenjem komisarijata v Sežani 30. januarja t. l. svoj občni zbor v Sežani. Izvoljen je bil stari odbor, ki pa se je konstituiral sledeče: predsednik Ant. Mervič, podpredsednik Alojzij Hreščak, tajnik Josip Pahor, blaginjičarka Ana Macarolova, namesto Olge Del Cottove je vstopila Herma Turšičeva. — Na tem zborovanju smo se razgovarjali največ o gmojnem položaju. Po vsestranskem razmišljanju in razgovoru smo sklenili poslati odločno brzojavko gubernatoru v Trst in sklenili v slučaju, da ne prejmemo tekom 8 dni izplačila draginjskih dokladov za 1918 — obenem seveda s plačo za 3 mesece, o čemer je deželni odbor poročal omenjenemu uradu že 3. decembra 1918 s prošnjo za hitro rešitev zadeve — da stopimo 7. t. m. v stavko.

G. komisar se je zvijal, ko smo prišli k njemu, da bi nam dovolil brzojaviti, govoril je o vsem mogočem in nemogočem, a slednjič je obljubil, da stori, kar bo v njegovi moči, da se zadeva pospeši in dobimo, kar nam gre. Seveda mu ni šlo v glavo, da smo pripravljani celo stavkati za te zahteve.

Z dopisom od 3. t. m. — poslanem predsedstvu 4. t. m., prejetem 5. predpoldne — je sporočil, da dobimo drag. doklado za l. 1918, in sicer za mesece julij, avgust, september takoj, ravnotako seveda plače za december — februar, ostalo pa da se uredi z marcem.

Sklicali smo odborovo sejo z ozirom na to in 6. t. m. sklenili, da vztrajamo na prvotnem stališču izplačila celz draginjske doklade. Pripominjam, da smo zahtevali izplačilo za celo l. 1918, da bi sami potem povrnili predujem na ta račun, t. j. polovico, izplačeno od c. kr. šol. sveta, okraj. šol. svetu v pokritje drugih izdatkov — pavšalov itd. G. voditelj nas je informiral, da g. komisar o predplačilu ničesar ne ve — a to je bila laž. G. komisar je natančno vedel, da smo prejeli na račun drag. doklade že prilično polovično vsoto. Ob tej priliki pripominjam, da ni g. voditelj mož na mestu v teh tako težkih časih in da nimamo ne mi ne ljudstvo v njem nikakega odločnega zagovornika, ampak le cincajočega, med Scilo in Karibdo nihajočega birokrata, ki s svojo strahopetnostjo več škoduje kot koristi. Sicer pa o tem ne razpravljam, ker nisem nikak ovađuh — temveč kronist, ki navaja le fakta.

Stavka je imela pričeti 7. t. m., t. j. v petek. Šli smo h g. komisarju povedat mu, da zahtevamo vse, t. j. izplačilo doklade za

6 mesecev in ne na ostale 3 mesece šele v marcu — ako ne, pa stavkamo. G. komisar nam je zagrozil, da nas odpusti in šole zapre, ako to pričemo. Zagotovil pa nas je, da dobimo tudi ostali del drag. doklade za 1918 v par dneh; za l. 1919 pa s 1. marcem drag. doklado i. t. d. — toda le pod pogojem, da ne stavkamo.

Sešli smo se takoj po tem razgovoru še enkrat in sklenili v odboru odnehati za enkrat in počakati na izplačilo zastankov do 16. t. m.

Sporočili smo to g. komisarju takoj, ki je bil zadovoljen — vesel, ker smo mu izjavili, da verujemo njegovim besedam in mu nočemo nagajati. Seveda smo mu pojasnili, da bo s pravočasno obvestitvijo vseh šol težava, ker so poštne zveze desolatne — saj pisma rabijo po 14 in več dni iz kraja v kraj, ki sta le po nekaj ur oddaljena. Obljubil je pomoč, da brzojavi na štacijska poveljstva, naj obveste učiteljstvo, da prejme drag. doklade in plače, po katere naj pride v Sežano.

Večino šol. vodstev smo obvestili sami po znanih in osebnostno.

Tako bi bila zadeva urejena. Kar hi-poma prejmemo laški dopis z dne 12. t. m., s katerim nam razpuščajo učitelj. društvo. Dne 13. t. m. gremo po informacije, čemu se je to zgodilo, in odgovor je bil, da je vzrok, ker so nekateri učitelji stavkali. Pretveza! Stavkali so, ker niso pravočasno zvedeli za sklep odbora od 6. t. m. Nismo hoteli z njimi razpravljati, temveč šli, ker z njimi kaj pametnega govoriti ni mogoče, ko postavljajo logiko na glavo.

Sklep: Dosegli smo plače — prejeli drag. doklado za 3 mesece 1918, za ostale 3 mesece je nakazano spisano. S 1. marcem je objubljena 3 mesečna doklada za 1919, s 1. aprilom baje regulacija plac po načrtu, predloženem 1918 od Furlanov, oziroma vseh strajkovcev, ko so strajkali v Trstu zaradi učiteljstva. Seveda nevarnost, da nas poagoma umčijo, odstranijo, pozapra — ta je pa največja, ker jim ni vere.

Tako stojimo sedaj na Krasu. Ugnali nas niso. Borili se bomo do skrajnosti!

— Učiteljsko društvo za ormoški okraj ima v četrtek, dne 6. marca 1919, ob 10. uri predpoldne v ormoški okoliški šoli svoj letni občni zbor po nastopnem vzporedju: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. — 2. Poročilo o zadnji odborovi seji. — 3. Dopisi in društvene vesti. — 4. Nadaljnji razgovor o novih razmerah. — 5. Tajnikovo in blaginjkovo letno poročilo. — 6. Volitev novega odbora. — 7. Slučajnosti. — Odbor.

— Učiteljsko društvo za celjski okraj zboruje v nedeljo, dne 9. marca t. l., ob 10. uri dopoldan v okoliški šoli v Celju po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo pregledovalcev računov. 4. Poročilo zastopnika v okr. šolsk. svetu tovariša Brinarja. 5. Predavanje: »Moji doživljaji v Srbiji« govori tovariš Kveder. 6. Predlogi in nasveti. — K obilni udeležbi vabi — Ant. Sivka, t. č. predsednik.

— Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje 6. marca ob 11. uri v okoliški šoli v Ptuj po običajnem vzporedju, med tem predavanju tov. Rozbauda in Karbaša ter volite delegatov za zborovanje Zveze v Celju. Prav obilne udeležbe pričakuje — odbor.

— Učiteljsko društvo za pol. okraj Ljutomer ima svoj občni zbor v četrtek, dne 6. sušca, ob 11. uri predpoldne pri Sv. Križu. — Razen navadnih točk je na dnevnem redu predavanje tov. Cvetka o reformi zgodovinskega pouka. — Pridite vsi!

— Učiteljsko društvo za Mariborsko okoličo zboruje drugič v tek. letu dne 13. sušca točno ob 10. dop. v šoli Lajtersberk-Krčevina. Dnevni red: 1. Zapisnik o zborovanju dne 9. januarja t. l. — 2. Razpust Zveze. Razgovor in posvetovanje. — 3. Društvo »Selbsthilfe«. — 4. Imenovanje delegatov za deleg. zborovanje. — 5. Poročilo o stanju blaginje. — 6. Zavarovanje društvenikov. — 7. Slučajnosti, predlogi, nasveti i. dr. — K polni udeležbi vabi — Požegar t. č. načelnik.

— Učiteljsko društvo za okraj Sv. Lenart v Slov. gor. je zborovalo dne 13. t. m. pri Sv. Trojici v Slov. gor. Po pozdravnem govoru tov. predsednika srečno vrnivšim se učiteljem vojakom in naši mladi državi prevzame besedo tovariš Klemenčič ter poroča o veselih in žalostnih dogodkih, ki jih je doživel na tirolski, macedonski in albanski fronti.

Višjemu šolskemu svetu se na predlog tov. Proma predložijo sledeče resolucije: Učiteljstvo svetolenarskega okraja najodločneje protestira proti zopetni uvedbi nemškega pouka na tuokrajnih šolah, upoštevajoč zdrava vzgojna načela in okolnost, da ta uvedba škoduje narodnemu šolstvu in obče, v obmejnih krajih pa še posebno ovira zaželeni narodni razvoj in procvit svobodne Jugoslavije.

Iz razpisa nadzorniških mest je razvidno, da se namerava naš okraj priklopiti ljutomerskemu nadzorniškega okolišu. Ker